

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

MÜZİK ALETLERİ YAPIMI

I. VE II. POZİSYONDA MAKAM ÇALIŞMASI

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. I. POZİSYONDA NATUREL PERDELERDE ÇALIŞMALAR	3
1.1. Al Mendili Mendili	3
1.1.1. Parçayı Seslendirirken Kullanılacak Perdeler	4
1.2. Süt İçtim Dilim Yandı	4
1.2.1. Parçayı Seslendirirken Kullanılacak Perdeler	4
1.3. Hekimoğlu Derler Benim Aslıma	5
1.3.1. Parçayı Seslendirirken Kullanılacak Perdeler	5
1.4. Üsküdar’a Gider İken	6
1.5. Altun Hıznav Mülâyim	7
1.6. Vay Sürmeli Sürmeli	9
UYGULAMA FAALİYETİ	10
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	12
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	13
2. II. POZİSYONDA USULLER	13
2.1. Dizi ve Dizinin Seslerinin İsim ve Görevleri	13
2.1.1. I. Derece (Karar Perdesi, Karargâh, Durak Sesi)	14
2.1.2. II. Derece (Durak Üstü)	14
2.1.3. III. Derece (Orta Perde, Ortalı Perde)	14
2.1.4. IV. Derece	14
2.1.5. V. Derece	14
2.1.6. VI. Derece	15
2.1.7. VII. Derece (Yeden)	15
2.1.8. VIII. Derece (Tez Durak)	15
2.2. Türk Musikisinde Dizi Meydana Getirmeye Yarayan Özel Dörtlü ve Beşliler	15
2.2.1. Türk Musikisinde Dizi Meydana Getirmeye Yarayan Özel Tam Dörtlüler	15
2.2.2. Türk Musikisinde Dizi Meydana Getirmeye Yarayan Özel Tam Beşliler	17
2.2.3. Üçlü Çeşniler	18
UYGULAMA FAALİYETİ	21
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	23
MODÜL DEĞERLENDİRME	24
CEVAP ANAHTARLARI	25
KAYNAKÇA	26

AÇIKLAMALAR

ALAN	Müzik Aletleri Yapımı
DAL/MESLEK	Mızraplı Sanat Müziği Enstrümanları Yapımı
MODÜLÜN ADI	I. ve II. Pozisyonda Makam Çalışması
MODÜLÜN TANIMI	I. ve II. pozisyonda makam çalışması ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırıldığı bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Pozisyon alma, parmak ve mızrap çalışması modülünü bitirmiş olmak
YETERLİK	I ve II. pozisyonda makam çalışması yapmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Öğrenci I. ve II. pozisyonda makam çalışması yapabilecektir. Amaçlar 1. “Ut”ta I. pozisyonda natürel perdelerde çalışmalar yapabileceksiniz. 2. II. pozisyonda usulleri çalabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Akustik özellikli sınıf ortamı Donanım: Müzik kitap ve katalogları, ses kayıt cihazları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Ut eğitimi, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de çalgı eğitiminin temel boyutlarından biri olarak kabul edilmekte, kavram ve uygulama olarak gittikçe daha çok önem kazanmaktadır. Cumhuriyet öncesi dönemlere dek uzanan bir geçmişi ve oldukça geniş denebilecek bir uygulama alanı olan ut eğitiminin, bunca zaman ve deneyimlere karşın yeterince geliştirilemediği, sağlıklı bir yapıya kavuşturulamadığı bir gerçektir.

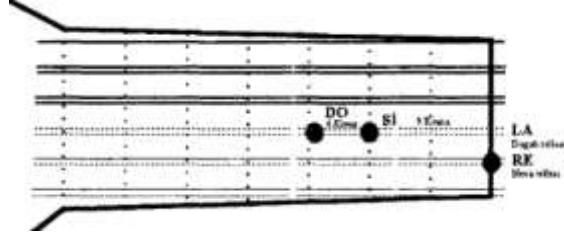
Türkiye'de uygulanmakta olan ut eğitimi "insan doğasına uygunluk", "udun yapısına uygunluk", "insanın yapısı ile udun yapısı arasında uyumluluk", "Türk müziğine dayanıklılık", "evrensel müziğe açık oluşluk", "çağdaş eğitim ilkelerine uygunluk" vb. ilkelere temellendirilirse sağlıklı bir yapıya ve işlerliğe kavuşturabilir.

Bu kitapçıkta yukarıda belirtilen temel ilkelere bağlı kalmaya çalışılmıştır. Bu nedenle bu modül ut çalan, ut çalmaya ilgi duyan herkese çalışmalarında yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu modülün faydalı olmasını dileriz.

"Müzik ruhun gıdasıdır çünkü insanları kaynaştırır ve evrenseldir."

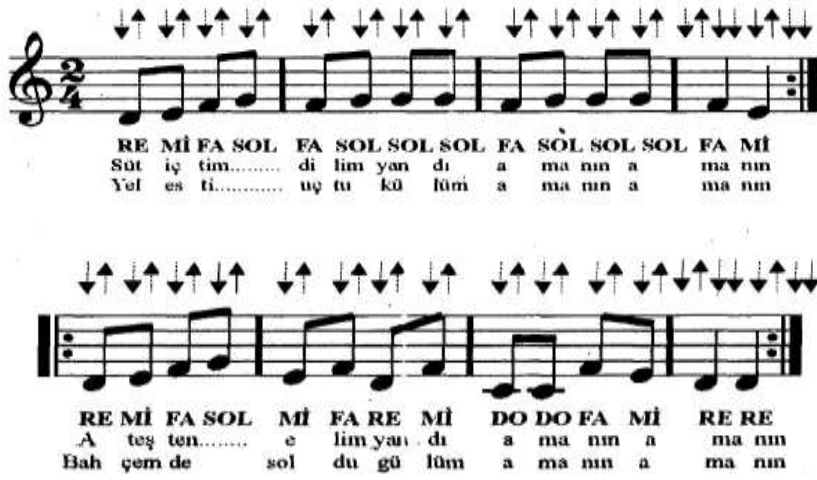

1.1.1. Parçayı Seslendirirken Kullanılacak Perdeler

Şekil 1. 2: Perdeler

1.2. Süt İçtim Dilim Yandı

Şekil 1. 3: Süt içtim dilim yandı

Süt içtim dilim yandı amanın amanın
Ateşten dilim yandı amanın amanın

Yel esti uçtu külüm amanın amanın
Bahçemde soldu gülüm amanın amanın

1.2.1. Parçayı Seslendirirken Kullanılacak Perdeler

Şekil 1. 4: Perdeler

1.3. Hekimoğlu Derler Benim Aslıma

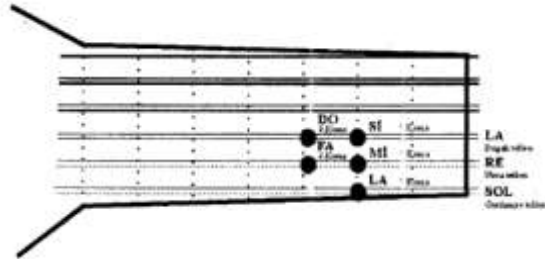
Şekil 1. 5: Hekimoğlu derler benim aslıma

Hekimoğlu derler benim aslıma
Aynalı martin yaptırdım da narinim kendi neslime
Hekimoğlu derler ufak bir uşak
Bir omuzdan bir omuza narinim on arma fişek

Konaklar yaptırdım mermer direkli
Hekimoğlu dediğin de narinim aslan yürekli
Konaklar yaptırdım döşetemedim
Ünye Fatsa bir oldu da narinim baş edemedim

Ünye Fatsa anısı ordu da kuruldu
Hekimoğlu dediğin narinim orda vuruldu.

1.3.1. Parçayı Seslendirirken Kullanılacak Perdeler

Şekil 1. 6: Perdeler

1.4. Üsküdar'a Gider İken

Anonim

Eski İstanbul türküsü

Üs kü da ra gi der i ken al dı da bir yağmur

Ka ti bi min se ti re si u zun e te ği ça mur

Ka ti bi min se ti re si u zun e te ği ça mur

Ka tip uy ku dan u yan mış göz le ri mahmur

Ka tip be nim ben ka ti bin el ne ka rı şır

Ka ti bi me ko la lı da göm lek ne gü zel ya ra şır

Üsküdar'a gideriken aldıda bir yağmur
Katibimin setiresi uzun eteği çamur
Katip uykudan uyanmış, gözleri mahmur
Katip benim ben katibin el ne karışır
Katibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Üsküdar'a gideriken bir mendil buldum
Mendilimin içine de lokum doldurdum
Ben yarimi arar iken yanımda buldum
Katip benim ben katibin el ne karışır
Katibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Şekil 1. 7: Üsküdar'a gider iken

1.5. Altun Hıznav Mûlayim

Kaynak Kişi:Abdurrahman Kızılay
Yöre:Kerkük

Derleyen:Nida Tüfekçi
Notalayan:Nida Tüfekçi

The musical score is written in 10/8 time, indicated by the '10' over the '8' in the first staff. The melody is written on a single staff with a treble clef. The accompaniment is written on a single staff with a treble clef. The lyrics are written below the melody staff.

Al tun huz mav mû la yi
m se ni hak tan di le yim
Saz Yaz gü nû
tem muz da senter le men

Şekil 1. 8: Altın hızma mûlayım

*Altun hızmav mûlayım
Seni Hak'tan dileyim
Yaz gûnû temmuzda
Sen terle ben siliyim*

*Gûn gördüm gûnler gördüm
Seni gördüm şad oldum*

*Altun hızmav incidi
Gömleüğün narincidi
Menim lal olmuş diltim
Ne dedi yar incidi*

*Gûn gördüm gûnler gördüm
Seni gördüm şad oldum*

*Altun hızmav tomağa
Yanaşıp al yanağa
Gûzel gel görüşelim
Men giderim ırağa*

*Gûn gördüm gûnler gördüm
Seni gördüm şad oldum*

1.6. Vay Sürmeli Sürmeli

Kale nin bur cumu yam ben bil mem ay rı yam

dil bilmez gürcü mü yem el le ri kı na lı fe lek evin yı kı la

ben bil mem ay rı yam ben çir kin har cı mu yam el le ri kı na lı

vay sür me li sür me li ben bil mem ay rı yam se ver ken sev dir me li

el le ri kı na lı

Şekil 1. 9: Vay sürmeli sürmeli

Kalenin burcumuyam
Dil bilmez gürcümüyem
Felek evin yıkıla
Ben çirkin harcıuyam

Vay sürmeli sürmeli
Ben bilmem ayıuyam
Severken sevdirmedim
Elleri kınalı

Kaleden indim iniş
Mendilim dolu yemiş
Yare saldım yememiş
Kendisi gelsin demiş

UYGULAMA FAALİYETİ

“Ut”ta I. pozisyonda natürel perdelerde çalışmalar yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Verilen parçaların notalarını okuyunuz.	➤ Solfej yapınız.
➤ Parçada kullanılan notaların “Ut”un klavyesindeki karşılıklarını iyice kavrayın.	➤ Takıldığınız yerde hocanıza danışınız.
➤ Parçayı seslendirmeden önce hangi perdeleri kullanmanız gerektiğini iyice ezberleyiniz.	➤ “Ut” taki yerlerini tespit ediniz.
➤ Mızrap kullanan bileğinizin aşağı yukarı doğru hareketini düzenli yapınız.	➤ Bileğinizi duvar saatinin sarkacı gibi eşit aralıklarla hareket ettiriniz.
➤ Parçayı ölçülü çalışınız.	➤ Tamamını icra etmeye çalışmak sizi yorar, sabırlı olunuz.
➤ Seslerin temiz ve net çıkmasını sağlayınız.	➤ Müzik kulağınızı geliştiriniz.
➤ Sekizlik notalara iki, onaltılık notalara bir, dörtlük notalara dört mızrap vurunuz.	➤ Mızrap tutuluşunu doğru yaptığınızdan emin olunuz.
➤ Perdeleri gösteriniz.	➤ Ellerinizi doğru konumlandığından emin olunuz
➤ Bir makamın seyir ve donanımlarını oluşturunuz.	➤ Her makamın bir dizisi olduğunu unutmayınız.
➤ Verilen makamları çalışınız.	➤ Müzik kulağınızı geliştiriniz.
➤ Sekizlik notalara iki, onaltılık notalara bir, dörtlük notalara dört mızrap vurunuz.	➤ Seslerin doğru çıktığından emin olunuz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Verilen parçaların notalarını okudunuz mu?		
2. Parçada kullanılan notaların “Ut”un klavyesindeki karşılıklarını kavradınız mı?		
3. Parçayı seslendirmeden önce hangi perdeleri kullanmanız gerektiğini iyice ezberlediniz mi?		
4. Mızrap kullanan bileğinizin aşağıdaki doğru hareketini düzenli yaptınız mı?		
5. Parçayı ölçülü çalıştınız mı?		
6. Seslerin temiz ve net çıkmasını sağladığınız mı?		
7. Sekizlik notalara iki, onaltılık notalara bir, dörtlük notalara dört mızrap vurdunuz mu?		
8. Perdeleri gösterdiniz mi?		
9. Bir makamın seyir ve donanımlarını oluşturdunuz mu?		
10. Verilen makamları çalıştınız mı?		
11. Sekizlik notalara iki, onaltılık notalara bir, dörtlük notalara dört mızrap vurdunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Parçaların notalarını okumaya solfej denir.
2. () Notaların altındaki kalın çizgiler çengelleri ifade etmektedir.
3. () Bir kalın çizgi iki çengel, iki kalın çizgi üç çengel anlamına gelmektedir.
4. () Sekizlik notalara üç, onaltılık notalara dört mızrap vurulması gerekmektedir.
5. () Dönüş işareti, parçayı ikinci kere seslendirmeniz gerektiğini gösterir.
6. () Senyo işareti parçanın başına dönülmesini sağlar.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyet sonunda uygun ortam ve donanım sağlandığında II. pozisyonda usûlleri çalabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlardır:

- Makam nedir? Araştırınız.
- Türk musikisinde hangi makamların kullanıldığını araştırınız.
- Dizi nedir? Araştırınız.
- Kaç çeşit makam dizileri vardır? Araştırınız.
- Türk musikisinde dizi meydana getirmeye yarayan aralıklar nelerdir? Araştırınız.

Araştırma işlemleri için internet ortamı, müzik kitapları, müzik kursları ve müzikle ilgili diğer kaynaklardan yararlanınız. Öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşarak bilgilerinizi pekiştiriniz.

2. II. POZİSYONDA USULLER

2.1. Dizi ve Dizinin Seslerinin İsim ve Görevleri

Batı müziğinde dizi, "herhangi bir sestten başlayıp çıkıcı ve inici olarak 8 komşu notanın hiç kopmadan sıralanmasıdır." diye tanımlanır Türk musikisinde ise dizi, "bir dörtlü ile bir beşlinin veya bir beşli ile bir dörtlünün birbirine eklenmesinden meydana gelen 8 komşu notanın hiç kopmadan sıralanmasıdır." diye tanımlanır.

Musikimizde var olan çeşitli dörtlü ve beşlileri uç uca ekleyip çok değişik makam dizileri meydana getirebilir.

Diziyi meydana getiren her sese genel olarak derece denir. Sonra bu dereceler makam dizisindeki görevlerine göre ayrıca isim alırlar. Diziler çıkıcı veya inici olabilirler fakat esas olan çıkıcı şeklidir. Böylece dizinin en kalın sesi (yeden hariç) 1. derece olur. Diğer sesler de buna göre sıralanır.

2.1.1. I. Derece (Karar Perdesi, Karargâh, Durak Sesi)

Bu isimlerin verilmesinin sebebi o makam dizisinden yapılmış musiki eserinin en sonda I. derece üzerinde nihayetlenme zaruretindendir. Türk musikisinde bütün makamlar istisnasız dizilerin I. dereceleri üzerinde sonuçlanır. Bu bakımdan dizinin en önemli derecesi I. derece yani karar perdesidir.

2.1.2. II. Derece (Durak Üstü)

Görevi durak gibi önemli değildir. Bazı makamlarda karakteristik asma karar yeri olabilirler ve o zaman önem kazanırlar. Bazı bileşik makamlarda III. derece güçlü olduğu zaman da güçlü altı ismini alır.

2.1.3. III. Derece (Orta Perde, Ortalı Perde)

II. derece gibidir. Görevi çok önemli değildir ancak bazı makamlarda karakteristik asma karar perdesi olduğu zaman önem kazanır. Mesela, Hüseyini makamının III. derecesi olan Çargah perdesindeki asma karar gibi. Bazı bileşik makamlarda güçlü olduklarında çok önem kazanırlar. IV. derecenin güçlü olduğu makamlarda güçlü altı ismini alırlar.

2.1.4. IV. Derece

Bunun iki hâli vardır:

- Dizinin altında dörtlü, üstünde beşli varsa IV. derece dizinin ek yerindedir ve “güçlü” adını alır. Güçlünün önemi durak perdesine yakın olmasıdır.
- Dizinin altında beşli, üstünde dörtlü varsa V. derece güçlü IV. derece güçlü altı adını alır ve önemini kaybeder. Mesela, Hüseyini makamı dizisinin güçlüsü V. derecedir.

2.1.5. V. Derece

Yine iki hâli vardır:

- Dizinin altında dörtlü, üstünde beşli varsa V. derece güçlü V. derece güçlü üstü olur. Mesela, Uşşak dizisinde V. derece güçlü üstüdür.
- Dizinin altında beşli, üstünde dörtlü varsa V. derece güçlü olur ve önemi büyür. Mesela, Hüseyini dizisinin V. derecesi güçlüdür.

2.1.6. VI. Derece

Özel bir ismi yoktur. V.derece güçlü olan dizilerde güçlü üstü olur. Mesela, Hüseyini dizisinin öncelik derecesi güçlü üstüdür. Bazı makamlarda asma karar perdesi olarak da kullanılmıştır.

2.1.7. VII. Derece (Yeden)

Bu sözün anlamı, bir şeyi bir yere çekip götürmektir. VII. derece nağmeleri VIII. dereceye sürükler fakat Türk musikisinde hiçbir makam, dizinin VIII. derecesinde bitmez. VIII. derecenin bir oktav pesti olan I. derecede biter. Dolayısıyla VII. derecenin yedenliği nazariyatta kalır. Türk musikisi makamları I.derecede sonuçlandıklarına göre, VII. derecenin bir sekizli pestindeki yani durağın altındaki, VII. derece ile aynı ismi taşıyan perde asıl yedendir. Özellikle basit makamlarda VII. derece ditez veya bemol gibi bir işaret taşıyorsa durağın altındaki asıl yeden de aynı işareti taşır. Yedenin görevi önemlidir.

2.1.8. VIII. Derece (Tez Durak)

İnici makamlarda ve dizi genişlemelerinde çok önemlidir. İnici makamlarda VIII. derece güçlü görevindedir. Bu sebeple önem kazanır. Batı müziğinde eserlerin VIII. derecede bitmelerine rağmen, Türk musikisinde mutlaka I. derecede karar ederler.

2.2. Türk Musikisinde Dizi Meydana Getirmeye Yarayan Özel Dörtlü ve Beşliler

Çeşni, lezzet demektir. Türk musikisinin esasını çeşni dediğimiz dörtlü ve beşli aralıklar meydana getirir. Bir çeşni, sağlam bir şekilde dört sesi ile belli olur. Bu dörtlü ve beşlilerin birçoğu tam dörtlü ve tam beşlilerdir. Özellikle basit makamlarda bu çeşnilerin tam dörtlü ve tam beşli olma şartı vardır.

- Tam dörtlü: Üç aralığı toplamı 22 koma olan dörtlülerdir.
- Tam beşli: Dört aralığı toplamı 31 koma olan beşlilerdir.

Dörtlü ve beşlilerin aralıkları toplamı belli olduğu halde, aralıkların sıralanışı ve seslerin birbirine olan uzaklıkları değişik olduğu için farklı çeşniler meydana gelir.

2.2.1. Türk Musikisinde Dizi Meydana Getirmeye Yarayan Özel Tam Dörtlüler

Üç aralığı toplamı 22 koma olan dörtlüler olduğunu öğrenmiştik. Türk musikisinde dizi meydana getirmeye yarayan özel tam dörtlüleri sırasıyla inceleyelim.

- **Çargah dörtlüsü:** Kendi yeri çargah (Do) veya kaba çargah perdesidir. Aralıkları pestten tize T.T.B. ,tizden peste B.T.T.'dir.

Şekil 2. 1: Çargah dörtlüsü

- **Buselik dörtlüsü:** Kendi yeri düğah (La) perdesidir. Aralıkları pestten tize T.B.T. tizden peste T.B.T.'dir.

Şekil 2. 2: Buselik dörtlüsü

- **Kürdi dörtlüsü:** Kendi yeri düğah (La) perdesidir. Aralıkları pestten tize B.T.T. tizden peste T.T.B.'dir.

Şekil 2. 3: Kürdi dörtlüsü

- **Rast dörtlüsü:** Rast dörtlüsünün kendi yeri rast (Sol) perdesidir. Aralıkları pestten tize K.S. tizden peste S.K.T.'dir.

Şekil 2. 4: Rast dörtlüsü

- **Uşşak dörtlüsü:** Kendi yeri düğah (La) perdesidir. Aralıkları pestten tize K.S.T. tizden peste T.S.K.'dir.

Şekil 2. 5: Uşşak dörtlüsü

- **Hicaz dörtlüsü:** Kendi yeri düğah (La). Aralıkları pest'ten tiz'e ve tiz'den pest'e doğru. S.A.S.'dir.

Şekil 2. 6: Hicaz dörtlüsü

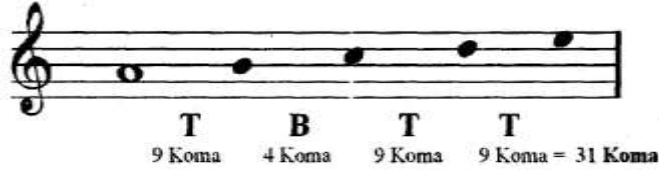
2.2.2. Türk Musikisinde Dizi Meydana Getirmeye Yarayan Özel Tam Beşliler

- **Çargah beşlisi:** Aralıkları pest'ten tiz'e T.T.B.T. ve tiz'den pest'te T.B.T.T.'dir.

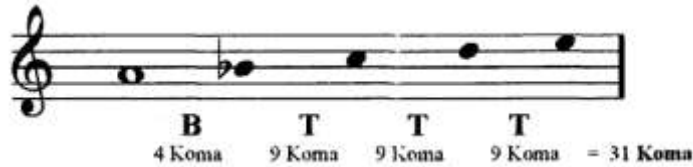
Şekil 2.7. Çargah beşlisi

- **Buselik beşlisi:** Aralıkları pestten tize T.B.T.T. ve tizden pestte T.T.B.T.'dir.

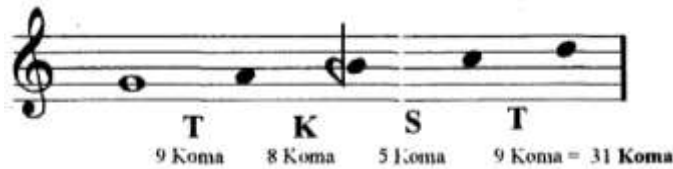
Şekil 2. 8: Buselik beşlisi

- **Kürdi beşlisi:** Aralıkları pestten tize B.T.T.T. tizden peste T.T.T.B.'dir.

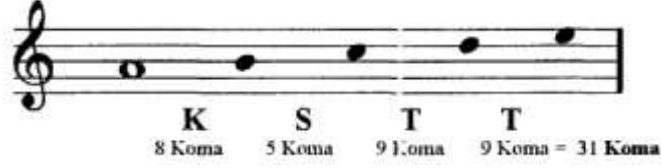
Şekil 2. 9: Kürdi beşlisi

- **Rast beşlisi:** Aralıkları pestten tize T.K.ST.tizden peste T.S.K.T'dir.

Şekil 2. 10: Rast beşlisi

- **Hicaz beşlisi:** Aralıkları pestten tize S.A12.S.T. , tizden pest'e T.S.Au.S'dir.

Şekil 2. 11: Hicaz beşlisi

- **Hüseyni beşlisi:** Aralıkları pestten tiz'e K.S.T.T. tizden peste T.T.S.K'dır.

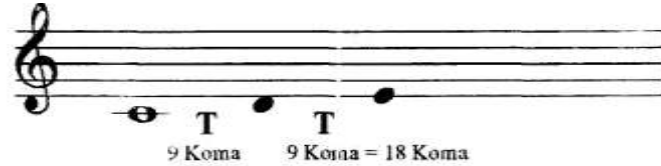

Şekil 2. 12: Hüseyni beşlisi

2.2.3. Üçlü Çeşniler

Gördüğümüz tam dörtlü ve tam beşlilere çeşni denir. Bunlar kulağımızda rast, uşak, buselik vs. gibi izlenim bırakırlar. Yani bu aralıklar, ismi geçen çeşniyi kulak yoluyla tanıtır ancak bunlar, şimdiye kadar üzerine değinilmemiş üçlü hâldeki çeşnilerdir. Bu üçlüler, adı geçen dörtlü ve beşlilerin aynı isimli üçlüleridir. Bu, altı çeşit dörtlü ve beşlinin üçlülere, her ne kadar çeşniyi aynı vermese de kulakta o çeşninin varlığını hissettirecek bir izlenim bırakırlar. Hatta birçok eserde üçlü halinde çeşni geçkileri yapılmıştır. Dolayısıyla bu altı çeşit tam dörtlü ve tam beşlinin aynı isimli üçlülerinin de dikkate alınması gerekir.

- **Çargah üçlüsü:** Aralıkları çıkıcı ve inici olarak T.T'dir. 18 komalık bir "en büyük üçlü" dür.

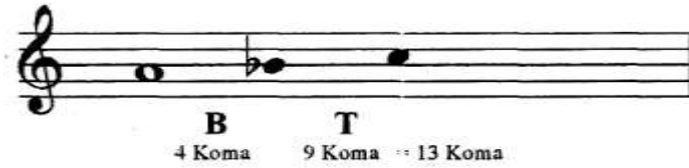
Şekil 2.17: Çargah üçlüsü

- **Buselik üçlüsü:** Aralıkları pestten tize T.B. , tizden peste B.T'dir. 13 komalık bir "küçük üçlü" dür.

Şekil 2.18. Buselik üçlüsü

- **Kürdi üçlüsü:** Aralıkları pestten tize B.T. ,tizden peste T.B'dir 13 komalık bir "küçük üçlü" dür.

Şekil 2.19. Rast üçlüsü

- **Rast üçlüsü:** Aralıkları pestten tize T.K. ,tizden peste K.T.'dir. 17 komalık bir "büyük üçlü" dür.

Şekil 2.20: Uşşak üçlüsü

- **Uşşak üçlüsü:** Aralıkları pestten tize K.S. ,tizden peste S.K.'dir. 13 komalık bir "küçük üçlü" dür.

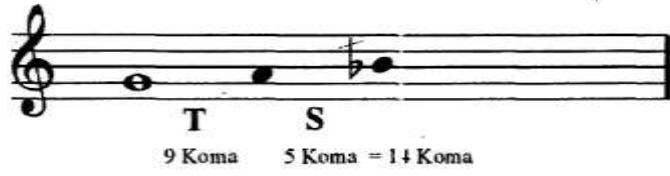
Şekil 2.21: Uşşak üçlüsü

- **Hicaz üçlüsü:** Aralıkları pestten tize S. An., tiz 1 den peste An.S'dir. 17 komalık bir "büyük üçlü" dür.

Şekil 2. 22: Hicaz üçlüsü

- **Nikriz üçlüsü:** Aralıkları pestten tize T.S.,tizden peste S.T.'dir. 14 komalık bir "orta üçlü" dür.

Şekil 2.23: Nikriz üçlüsü

UYGULAMA FAALİYETİ

II. Pozisyonda usulleri çalınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çargah dörtlüsünü çalınız.	➤ Dizi aralıklarını dikkate alınız (Bk. Şekil 2.1).
➤ Buselik dörtlüsünü çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.2)
➤ Kürdi dörtlüsünü çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.3)
➤ Rast dörtlüsünü çalınız.	➤ Sol perdesi üzerinde çalışma yapınız (bk. Şekil 2.4).
➤ Uşşak dörtlüsünü çalınız.	➤ La perdesi üzerinde çalışma yapınız (bk. Şekil 2.5).
➤ Hicaz dörtlüsünü çalışınız.	➤ (bk. Şekil 2.6)
➤ Çargah beşlisini çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.7)
➤ Buselik beşlisini çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.8)
➤ Kürdi beşlisini çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.9)
➤ Rast beşlisini çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.10)
➤ Hüseyini beşlisini çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.11)
➤ Hicaz beşlisini çalınız.	➤ (bk. Şekil 2.12).
➤ Aynı uygulamayı üçlü çeşnilerde de yapınız.	

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çargah dörtlüsünü çaldınız mı?		
2. Buselik dörtlüsünü çaldınız mı?		
3. Kürdi dörtlüsünü çaldınız mı?		
4. Rast dörtlüsünü çaldınız mı?		
5. Uşak dörtlüsünü çaldınız mı?		
6. Hicaz dörtlüsünü çaldınız mı?		
7. Çargah beşlisini çaldınız mı?		
8. Buselik beşlisini çaldınız mı?		
9. Kürdi beşlisini çaldınız mı?		
10. Rast beşlisini çaldınız mı?		
11. Hüseyini beşlisini çaldınız mı?		
12. Hicaz beşlisini çaldınız mı?		
13. Aynı uygulamayı üçle çeşnilerde de yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Dizi bir dörtlü ile bir beşlinin veya bir beşli ile bir dörtlünün birbirine eklenmesinde meydana gelen 8 komşu notanın hiç kopmadan sıralanmasıdır.
2. () Diziye meydana getiren her sese derece denir.
3. () Dizinin en kalın sesi 8. derecedir.
4. () I. dereceye karşı perdesi de denir.
5. () Tam dörtlüde 23 koma vardır.
6. () Tam beşlide 31 koma vardır.
7. () Kürdi dörtlüsünün yeri düğah (La) perdesidir.
8. () Uşşak dörtlüsünün yeri rast (Sol) perdesidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu modül kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet** ve **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Parçaların notalarını okuyabiliyorum.		
2. Makam nedir biliyorum.		
3. Makam dizilerini biliyorum. “Ut”un klavyesindeki karşılıklarını gösterebiliyorum.		
4. Parçaları seslendirebiliyorum.		
5. Makamlarda dörtlük ve beşlik ve üçlü çeşniler ile çalışma yapabiliyorum.		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Yanlış
4	Yanlış
5	Doğru
6	Doğru

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Yanlış
4	Doğru
5	Yanlış
6	Doğru
7	Yanlış

KAYNAKÇA

- GÜNAYDIN Edip, **Keman Eğitimi 1**, Ankara, 2006.
- AKBULUT H. Hüseyin, **Keman Öğretim Yöntemleri**, Filarmoni, Ocak 1973.
- ÇİMEN Turhan, **Keman Çalma Tekniğine Genel Bakış**, Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü, Ankara, 1976.
- GÜNAY Edip, Ali UÇAN, **Keman Eğitimi Üzerine Görüşler**, Filarmoni, Ankara, Temmuz 1975.
- KARAHASAN Temel Hakkı, **Keman Metodu**, Yöntem Musiki Yayınları, İstanbul, 2005.